

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Jiřího Pally a Mgr. Aleše Roztočila v právní věci žalobců: **a) L. C., b) BcA. A. C.**, oba zast. Mgr. Davidem Zahumenským, advokátem, se sídlem Burešova 615/6, Brno, proti žalovanému: **Ministerstvo zdravotnictví**, se sídlem Palackého nám. 375/4, Praha 2, o kasační stížnosti žalobců proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 31. 10. 2012, č. j. 4 A 43/2012 – 118,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

I.

Předcházející řízení a obsah kasační stížnosti

[1] Rozhodnutím žalovaného ze dne 7. 9. 2009, č. j. 36110/2009-HH-30.1-13.8.09, bylo změněno rozhodnutí Krajské hygienické stanice Jihomoravského kraje (dále též „správní orgán prvního stupně“) ze dne 7. 7. 2009, č. j. 6574/2008/BM/PRAV, konkrétně výše pokuty uložená každému ze žalobců snížena z částky 6000 Kč na 4000 Kč; mimoto byl změněn údaj o aplikovaném ustanovení z § 52 písm. c) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění účinném ke dni vydání rozhodnutí (dále jen „zákon o přestupcích“), na písm. b) téhož ustanovení, jakož i o nejzazším termínu očkování ze dne 24. 3. 2009 na dne 25. 3. 2009. Ve zbytku bylo rozhodnutí správního orgánu prvního stupně potvrzeno.

[2] Rozhodnutím správního orgánu prvního stupně byla ve společném řízení podle § 57 odst. 2 zákona o přestupcích každému ze žalobců uložena pokuta podle § 29 odst. 2, s přihlédnutím k § 11 odst. 1, § 12 odst. 1 a § 13 odst. 1 zákona o přestupcích. Žalobci (každý z nich jednotlivě) byli uznáni vinnými ze spáchání přestupku na úseku zdravotnictví, uvedeného v § 29 odst. 1 písm. f) zákona o přestupcích, kterého se dopustili tím, že nesplnili povinnost k předcházení vzniku šíření infekčních onemocnění, stanovenou v § 46 odst. 1 a 4 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění účinném ke dni vydání rozhodnutí (dále jen „zákon o ochraně veřejného zdraví“), ve spojení s § 4 odst. 1 vyhlášky č. 537/2006 Sb., o očkování proti infekčním nemocem, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška č. 537/2006 Sb.“), když nezajistili, aby se jejich nezletilá dcera A. C., nar. X, podrobila u zvoleného praktického lékaře pro děti a dorost MUDr. Z. A., X, základnímu očkování proti záškrtu, tetanu, dávivému kašli, invazivnímu onemocnění vyvolanému původcem *Haemophilus influenzae b*, přenosné dětské obrně a virové hepatitidě typu B, a to v termínech stanovených uvedenými právními předpisy. Současně byla každému ze žalobců uložena povinnost nahradit paušální částku nákladů spojených s projednáváním přestupku ve výši 1000 Kč.

[3] V odůvodnění rozhodnutí se žalovaný ztotožnil se závěrem správního orgánu prvního stupně, že jednáním žalobců byly naplněny formální znaky skutkové podstaty předmětného přestupku, jakož i znak materiální, spočívající ve významném riziku poškození veřejného zdraví. Žalovaný poukázal na § 46 odst. 2 zákona o ochraně veřejného zdraví a vyložil, že jedinou zákonnou překážku z povinnosti podrobit se pravidelnému očkování představuje zjištění imunity (odolnosti) vůči infekci, anebo zdravotního stavu, který brání podání očkovací látky. U dcery žalobců však nebyly žádné takové důvody shledány, přičemž na povinnosti podrobit se povinnému očkování nemůže nic změnit argumentace, zpochybňující záruky očkovacích látek, odkazující na možnost neodhalení nemocí či alergií, popř. anafylaktického šoku, jakož ani náhled žalobců na institut povinného očkování a nedostatečné informování o něm ze strany lékařů. Žalovaný konstatoval, že je povinen trvat na dodržování zákona, jehož úprava se pohybuje plně v intencích čl. 26 odst. 1 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně (Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny, vyhlášena pod č. 96/2001 Sb. m. s.), umožňujícího omezení v ní zakotvených práv zákonem a v zájmu bezpečnosti veřejnosti, ochrany veřejného zdraví nebo ochrany práv a svobod jiných. Zdůraznil, že povinné očkování představuje nejvýznamnější systematické protiepidemické opatření, zabraňující vzniku a šíření infekčních onemocnění ohrožujících veřejné zdraví. Dodal, že ke snížení pokuty dospěl na základě vlastní úvahy o naplnění kritérií pro určení její výše; zohlednil zejména bezúhonnost žalobců a jejich pohnutky k odepření povinného očkování.

[4] Proti rozhodnutí žalovaného se žalobci bránili žalobou ze dne 5. 11. 2009, v níž navrhli, aby soud napadené rozhodnutí zrušil a současně uložil žalovanému povinnost nahradit žalobcům náklady řízení. Namítali nezákonnost rozhodnutí spočívající v tom, že povinnost podrobit se očkování, resp. skutková podstata daného přestupku je stanovena vyhláškou č. 537/2006 Sb. jako podzákonným právním předpisem; to podle žalobců odporuje ústavnímu pořádku. V případě jejich dcery mimoto nebyla spolehlivě zjištěna

pokračování

možnost kontradikce či přirozené imunity ve smyslu § 46 odst. 2 zákona o ochraně veřejného zdraví. Žalobci upozornili na rizika spojená s očkováním hexavakcínou a namítali, že nebyli řádně a úplně poučeni o rizicích a důsledcích očkování a alternativách k němu; na podporu svých tvrzení poukázali na rozsudek německého Spolkového soudního dvora ze dne 15. 2. 2000, sp. zn. VI ZR 48/99. Napadené rozhodnutí je podle jejich názoru v rozporu s čl. 5 a 26 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně, jakož i s Úmluvou o právech dítěte (vyhlášena pod č. 104/1991 Sb.) a principem přiměřenosti. Uloženou pokutu žalobci považují za nepřiměřeně vysokou; žalovaný se podle nich nevypořádal s nízkou společenskou nebezpečností jednání a skutečností, že žalobci jednali v nejlepším zájmu dítěte. Brojili proti tomu, že pokuta a náhrada nákladů (jediného společného) řízení byla udělena každému ze žalobců jako rodičů zvlášť.

[5] Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 27. 8. 2010, č. j. 4 Ca 26/2009 – 56, napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení a rozhodl dále, že žalovaný je povinen nahradit žalobcům náklady řízení. V odůvodnění shledal důvodnou námitku porušení čl. 4 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod (vyhlášena pod č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších ústavních předpisů, dále jen „Listina“), a to s ohledem na stanovisko, které zaujal Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 21. 7. 2010, č. j. 3 Ads 42/2010 – 92. Městský soud dospěl k závěru, že žalobci neporušili zákonem stanovenou povinnost, z obecného ustanovení § 46 odst. 1 zákona o ochraně veřejného zdraví nelze vyvozovat správněprávní odpovědnost, přičemž konkrétní skutkové podstaty reprobovaného jednání nejsou upraveny zákonem, nýbrž vyhláškou č. 537/2006 Sb., jako podzákonným právním předpisem. Dalšími žalobními námitkami se již nezabýval.

[6] Proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 27. 8. 2010 se žalovaný bránil kasační stížností ze dne 4. 10. 2010, ve které navrhl, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil městskému soudu k dalšímu řízení. Namítal, že zákon o ochraně veřejného zdraví stanoví základní pravidla pro provedení pravidelných očkování, přičemž v návaznosti na jeho § 46 odst. 1, 2 a 6, § 47 odst. 3 a § 108 odst. 1 a 4 je přípustné, aby byly výčet pravidelných očkování a termíny jejich provedení, včetně případné povinnosti zjištění imunity vůči infekci, upraveny (toliko) vyhláškou. Zákon a podzákonná úprava vytvářejí podle žalovaného zákonný předpoklad pro vyvození správněprávní odpovědnosti.

[7] Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 29. 5. 2012, č. j. 4 As 8/2011 – 98, rozsudek městského soudu ze dne 27. 8. 2010 zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení. V odůvodnění vyšel z usnesení rozšířeného senátu ze dne 3. 4. 2012, č. j. 8 As 6/2011 – 120, publikováno pod č. 2624/2012 Sb. NSS, podle něhož „*rámcová úprava povinnosti fyzických osob podrobit se očkování stanovená v § 46 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, a její upřesnění ve vyhlášce Ministerstva zdravotnictví č. 537/2006 Sb., o očkování proti infekčním nemocem, odpovídají ústavně právním požadavkům, podle nichž povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích (čl. 4 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) a meze základních práv a svobod mohou být upraveny pouze zákonem (čl. 4 odst. 2 Listiny základních práv a svobod).*“ Vycházeje z právního názoru vysloveného v citovaném usnesení konstatoval, že závěry napadeného rozsudku městského soudu nemohou obstát, neboť právní úprava povinnosti fyzických osob podrobit

se očkování, stanovená v § 46 zákona o ochraně veřejného zdraví a vyhlášce č. 537/2006 Sb., odpovídá ústavněprávním požadavkům čl. 4 odst. 1 a 2 Listiny.

[8] Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 31. 10. 2012, č. j. 4 A 43/2012 – 118, žalobu ze dne 5. 11. 2009 zamítl a rozhodl dále, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. V odůvodnění neshledal důvodnou námitku nedostatečného zjištění kontraindikace či přirozené imunity ve smyslu § 46 odst. 2 zákona o ochraně veřejného zdraví, jakož ani námitku nedostatečného poučení žalobců o rizicích a důsledcích očkování a alternativách k němu. Dospěl k závěru, že žalovaný se s touto otázkou vypořádal dostatečně, když zejména odkázal na zdravotní dokumentaci a zprávu ošetřujícího dětského lékaře MUDr. Z. A., která je v rámci své odborné kvalifikace kompetentní posoudit zdravotní stav dítěte, popř. si vyžádat příslušné odborné vyšetření, což však v daném případě nebylo třeba. V řízení před správním orgánem prvního stupně pak byli žalobci obšírně informováni o účelu a významu očkování a možných následcích jeho neprovedení, a to dokonce v rozsahu širším než zákonem požadovaném. Městský soud konstatoval, že orgány ochrany veřejného zdraví jsou povinny vymáhat plnění svých zákonem stanovených povinností, a to i proti vůli povinných subjektů a jejich nesouhlas s obsahem konkrétních právních norem. Odkaz na judikaturu Spolkového soudního dvora vyhodnotil jako nepatřičný, neboť tato se netýká českého právního řádu.

[9] Městský soud neshledal rozpor napadeného rozhodnutí s čl. 5 Úmluvy o lidských právech a biomedicině; vyložil, že úprava § 46 odst. 1 a 2 zákona o ochraně veřejného zdraví a prováděcí vyhlášky č. 537/2006 Sb., přijaté na základě zmocnění v § 108 odst. 1 téhož zákona, spadá pod výluky podle čl. 26 této úmluvy, neboť byla přijata z důvodu ochrany veřejného zdraví. Úmluva o lidských právech a biomedicině tak úpravu obsaženou v českém zákoně nevylučuje, ba naopak ji připouští. Stejně tak se městský soud neztotožnil s námitkou porušení Úmluvy o právech dítěte či ústavního principu přiměřenosti. Konstatoval, že podle § 29 odst. 1 písm. f) a odst. 2 zákona o přestupcích lze za daný přestupek uložit pokutu až do výše 10 000 Kč, přičemž žalovaný snížil pokutu z výše 6000 Kč, jak byla uložena správním orgánem prvního stupně, na 4000 Kč; tento postup řádně odůvodnil odkazem na pohnutky žalobců, kteří jednali v nejlepším zájmu dítěte, a jejich bezúhonnost. Městský soud podotkl, že pokuta byla uložena v dolní polovině zákonné sazby a po zhodnocení relevantních okolností, a označil za nepochybné, že se žalobci uvedeného přestupku dopustili a že jejich jednání vykazuje známky (dostatečné) společenské nebezpečnosti; tu lze spatřovat v tom, že pokud by nedošlo k očkování nezletilé dcery žalobců, mohlo by dojít k ohrožení veřejného zájmu na ochraně veřejného zdraví – zdraví dítěte i populace, když následkem neprovedení očkování by mohl být epidemický výskyt konkrétních infekčních onemocnění. Vzhledem k tomu, že rodičovská zodpovědnost náleží oběma rodičům a kterýkoli z nich mohl zajistit splnění zákonné povinnosti, byla pokuta za spáchání přestupku správně uložena každému z nich; stejně tak povinnost k náhradě nákladů řízení je v intencích § 79 odst. 1 zákona o přestupcích dána za každého jednotlivého obviněného.

[10] Proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 31. 10. 2012 se žalobci (dále též „stěžovatelé“) bránili kasační stížností ze dne 18. 1. 2013, podanou z důvodu podle § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších

pokračování

předpisů (dále jen „s. ř. s.“), ve které navrhli, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek zrušil pro nezákonnost. Úvodem vyjádřili domněnku, že kasační stížnost je nepřipustná s ohledem na § 104 odst. 3 písm. a) s. ř. s. Co do merita věci namítali, že se městský soud nezabýval důvody, které je vedly k odmítnutí očkování, v důsledku čehož nesprávně vyhodnotil materiální stránku přestupku, která nebyla prokázána ani v řízení před správními orgány. Stěžovatelé poukázali na odůvodnění nálezu Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2011, sp. zn. III. ÚS 449/06, z něhož dovozují, že jim neměla být uložena žádná sankce, neboť pravidelné očkování své dcery odmítli z důvodů svého přesvědčení o nejlepšímu zájmu nezletilé při ochraně jejího zdraví; jednalo se o projev ústavně zaručeného práva na svobodu myšlení a svědomí a práva na rodičovskou péči.

[11] Stěžovatelé jsou přesvědčeni, že pro dítě je nejlepší přirozeně vytvořená imunita, kterou by očkování mohlo narušit, přičemž jejich dcera je zdravé dítě. Stěžovatelé jsou příznivci homeopatické léčby a nedůvěřují systému očkování v České republice, neboť lékaři neupozorňují rodiče na všechny možné následky očkování včetně anafylaktického šoku. Očkování může být nebezpečné a stěžovatelům nikdo nemůže zaručit, že jejich dítě neutrpí závažnou újmu. Jejich přesvědčení je posíleno profesními zkušenostmi stěžovatelky a) jako certifikované terapeutky pro vyučování dětí a dospělých s autismem; autismus bývá v řadě případů spojován právě s očkováním, přičemž tuto možnost potvrdilo i několik mezinárodních odborníků, s nimiž měla stěžovatelka a) možnost hovořit. Poukázali na právní úpravu vyspělých zemí, např. Německa, Rakouska či Velké Británie, kde je očkování toliko dobrovolné, a přesto nedochází k ohrožení veřejného zdraví ani nižšímu standardu ochrany práv dětí. K důvodům, které stěžovatele vedly k odmítnutí očkování, městský soud ani žalovaný v rozporu se zákonem nepřihlédli. Dodali, že ústavnosti právní úpravy povinného očkování se dotýká nové řízení před rozšířeným senátem Nejvyššího správního soudu, vedené pod sp. zn. 7 As 88/2011. Setrvali na názoru, že předmětná právní úprava je v rozporu s požadavky čl. 26 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně.

[12] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti ze dne 22. 3. 2013 pro případ, že nebude odmítnuta pro nepřipustnost, navrhl její zamítnutí pro nedůvodnost s tím, že žádný z účastníků nemá nárok na náhradu nákladů řízení. Podotkl, že rozpor napadeného rozhodnutí s čl. 15 Listiny nebyl stěžovateli v předchozím řízení výslovně uplatněn. Vyjádřil přesvědčení, že postih stěžovatelů nebyl vyloučen z důvodů vyslovených v nálezu Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2011, sp. zn. III. ÚS 449/06; v případě stěžovatelů se nejednalo o subjektivní, niterné hodnoty, nýbrž o vlastní názor na rizika očkování. Výjimka z postihu je navíc problematická, jak vyplývá z odlišného stanoviska soudce Jana Musila k tomuto nálezu), a je třeba ji aplikovat restriktivně. Žalovaný je přesvědčen, že se správní orgány s tvrzeními stěžovatelů a společenskou nebezpečností jejich jednání obsáhle vypořádaly. Žalovaný dodal, že v zemích, kde není očkování povinné, se předmětné nemoci vyskytují v širším rozsahu, přičemž nárůst či pokles výskytu lze vysledovat v návaznosti na zrušení či zavedení povinného očkování.

[13] Stěžovatelé v replice k vyjádření žalovaného ze dne 29. 10. 2013 polemizovali s tvrzeními žalovaného, týkajícími se významu očkování pro (kolektivní) imunitu obyvatelstva; analyzovali jednotlivé nemoci a ohradili se proti tvrzením žalovaného o

rozsahu vlivu povinného očkování na jejich potlačení. Přístup žalovaného k povinnému očkování považují za netransparentní a nedostatečně odpovědný.

[14] Žalovaný v duplice k replice stěžovatelů ze dne 20. 11. 2013 analyzoval pojmy kolektivní imunity a proočkování populace, jakož i jejich vzájemné provázanosti, a reagoval na tvrzení stěžovatelů ohledně jednotlivých nemocí, kterých se povinné očkování týká. Zdůraznil, že stěžovatelé ve svých podáních z valné části polemizují nikoli s obsahem napadeného rozhodnutí, nýbrž s právní úpravou a rozsahem povinného očkování.

II.

Posouzení kasační stížnosti

[15] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil zákonné náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost byla podána včas, osobou oprávněnou, proti rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost ve smyslu § 102 s. ř. s. přípustná, a stěžovatelé jsou v souladu s § 105 odst. 2 s. ř. s. zastoupeni advokátem. Poté přezkoumal důvodnost kasační stížnosti v souladu s ustanovením § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 4 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

[16] Předně je třeba uvést, že kasační stížnost nebylo lze hodnotit jako nepřipustnou podle § 104 odst. 3 písm. a) s. ř. s. před středníkem, podle něhož je kasační stížnost „nepřipustná proti rozhodnutí, jímž soud rozhodl znovu poté, kdy jeho původní rozhodnutí bylo zrušeno Nejvyšším správním soudem.“ Výklad tohoto ustanovení provedl Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 4. 1. 2011, č. j. 8 Afs 27/2010 – 94, (všechna zde uváděná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu dostupná z: <www.nssoud.cz>) které lze obdobně aplikovat i na nyní projednávanou věc a v němž zdejší soud judikoval, že „jestliže krajský soud v novém rozsudku (poté, co jeho předchozí rozsudek byl ke kasační stížnosti žalovaného zrušen) opětovně zrušil napadené rozhodnutí, nyní ovšem z důvodu, jímž se v předchozím rozsudku nezabýval, je další kasační stížnost žalovaného přípustná [navzdory důvodu nepřipustnosti upravenému v § 104 odst. 3 písm. a) s. ř. s.]; nepřipustit ji by znamenalo odeprít žalovanému přístup k soudu“ [srov. též usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 7. 2008, č. j. 9 Afs 59/2007 – 56, publikováno pod č. 1723/2008 Sb. NSS a nálezy Ústavního soudu ze dne 8. 6. 2005, sp. zn. IV. ÚS 136/05, (všechna zde uváděná rozhodnutí Ústavního soudu dostupná z: <nalus.usoud.cz>)].

[17] Kasační stížnost stěžovatelů nelze hodnotit jako nepřipustnou za situace, kdy tato sice byla podána proti v pořadí druhému rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 31. 10. 2012, č. j. 4 A 43/2012 – 118, poté, co byl původní rozsudek městského soudu ze dne 27. 8. 2010, č. j. 4 Ca 26/2009 – 56, zrušen rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 5. 2012, č. j. 4 As 8/2011 – 98, tato (opakovaná) kasační stížnost však byla podána jiným účastníkem (žalobci, zatímco proti původnímu rozsudku se kasační stížností bránil žalovaný), a ze zcela odlišných právních důvodů.

pokračování

[18] Z obsahu kasační stížnosti vyplývá, že ji stěžovatelé podali z důvodu uvedeného v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Podle tohoto ustanovení lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené „nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení.“ Nesprávné posouzení právní otázky v předcházejícím řízení spočívá v tom, že na správně zjištěný skutkový stav byl krajským soudem aplikován nesprávný právní názor.

[19] Po přezkoumání kasační stížnosti dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[20] Stěžovatelé namítali, že se městský soud nezabýval důvody, které je vedly k odmítnutí očkování, v důsledku čehož nesprávně vyhodnotil materiální stránku přestupku, která nebyla prokázána ani v řízení před správními orgány. Stěžovatelé poukázali na odůvodnění nálezu Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2011, sp. zn. III. ÚS 449/06, z něhož dovozují, že jim neměla být uložena žádná sankce, neboť pravidelné očkování své dcery odmítli z důvodů svého přesvědčení o nejlepším zájmu nezletilé při ochraně jejího zdraví; jednalo se o projev ústavně zaručeného práva na svobodu myšlení a svědomí a práva na rodičovskou péči.

[21] Podle § 46 odst. 1 věta první zákona o ochraně veřejného zdraví „fyzická osoba, která má na území České republiky trvalý pobyt, cizinec, jemuž byl povolen trvalý pobyt, cizinec, který je oprávněn k trvalému pobytu na území České republiky, a dále cizinec, jemuž byl povolen přechodný pobyt na území České republiky na dobu delší než 90 dnů nebo je oprávněn na území České republiky pobývat po dobu delší než 90 dnů, jsou povinni podrobit se, v prováděcím právním předpisu upravených případech a termínech, stanovenému druhu pravidelného očkování.“

[22] Podle odst. 2 téhož ustanovení, ve znění účinném do 31. 3. 2012, „před provedením pravidelného a zvláštního očkování je fyzická osoba povinna podrobit se v případech upravených prováděcím právním předpisem vyšetření stavu imunity (odolnosti). Pravidelné a zvláštní očkování se neprovede při zjištění imunity vůči infekci nebo zjištění zdravotního stavu, který brání podání očkovací látky (trvalá kontraindikace). O těchto skutečnostech zdravotnické zařízení vystaví fyzické osobě potvrzení a důvod upuštění od očkování zapíše do zdravotnické dokumentace.“

[23] Nejvyšší správní soud neshledal tuto námitku důvodnou.

[24] Ústavní soud v nálezu ze dne 3. 2. 2011, sp. zn. III. ÚS 449/06, publikován pod č. N 10/60 SbNU 97, vyslovil, že „povinné očkování v obecné rovině je ústavně konformním omezením základního práva podle čl. 16 Listiny“, přičemž však orgán veřejné moci musí „vzít v potaz výjimečné stěžovatelem tvrzené důvody toho, proč se odmítl podrobit očkování. V případě, že tu jsou takové okolnosti, které zásadním způsobem volají pro zachování autonomie dané osoby, to ovšem při současném zachování opačně působícího veřejného zájmu (viz kupř. důsledky ‚proočkovánosti‘ dle výkladu shora), a tedy pro výjimečné nesankcionování povinnosti podrobit se očkování, nesmí orgán veřejné moci zmíněnou povinnost podrobit se očkování sankcionovat či jinak vynucovat.“

[25] Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že aplikují-li se na nyní projednávanou věc závěry citovaného nálezu Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2011, sp. zn. III. ÚS 449/06, pak nelze než konstatovat, že správní orgány i městský soud řádně vyhodnotily, že se nejedná o výjimečný případ, kde by byly dány okolnosti pro zachování autonomie stěžovatelů a vyloučení jejich postihu, a správně posoudily rovněž otázku naplnění formální i materiální stránky přestupku.

[26] V nyní projednávané věci nebyla na překážku realizace zákonné povinnosti podrobit se povinnému očkování, resp. na překážku postihu stěžovatelů za přestupek spočívající v odepření povinného očkování jejich nezletilé dcery A., svoboda náboženství nebo víry podle čl. 16 odst. 1 Listiny. Stěžovatelé přitom důvody pro odepření povinného očkování své dcery, spočívající ve svobodě náboženství či víry, ani netvrdili. Jejich argumentace, uplatňovaná v průběhu řízení před správními orgány i městským soudem, byla založena na zásahu do svobody myšlení a svědomí, na přesvědčení o nejlepším zájmu dítěte, zájmu na ochraně jeho zdraví a péči o něj. Argumentace stěžovatelů obsahově vychází z přesvědčení, že pro dítě je nejlepší přirozeně vytvořená imunita, kterou by povinné očkování (realizované v rozmezí 3 až 18 měsíců věku dítěte) mohlo narušit.

[27] Nejvyšší správní soud respektuje přístup stěžovatelů k péči o jejich dceru A., přesto však nemůže než konstatovat, že takto profilovaná obecná názorová orientace stěžovatelů je nemůže vyvážit z plnění povinností, které jsou jim uloženy zákonem v souladu s čl. 4 odst. 1 Listiny, v daném případě povinnosti podrobit jejich nezletilé dítě povinnému očkování v souladu s požadavky § 46 odst. 1 a 2 zákona o ochraně veřejného zdraví. Postup správních orgánů nelze hodnotit ani jako zásah do jejich svobody náboženství nebo víry podle čl. 16 odst. 1 Listiny, ani jako zásah do jejich práva na svobodu myšlení nebo svědomí (*duševní autonomie*) podle čl. 15 odst. 1 Listiny; této kategorii nelze podřadit obecný nesouhlas stěžovatelů s povinností podrobit svoji dceru povinnému očkování. Odepření zákonné povinnosti stěžovateli nelze ospravedlnit ani odkazem na právo na rodičovskou péči.

[28] Nejvyšší správní soud se ztotožňuje s úvahami žalovaného ve vyjádření ke kasační stížnosti a podotýká, že k vyloučení odpovědnosti za přestupek z titulu ústavního práva na svobodu náboženství nebo víry podle čl. 16 odst. 1 Listiny, popř. práva na svobodu myšlení nebo svědomí podle čl. 15 odst. 1 Listiny je třeba přistupovat nanejvýš uvážlivě a podmínky pro takový případný postup interpretovat značně restriktivně. V této souvislosti lze poukázat na odlišné stanovisko k nálezu ze dne 3. 2. 2011, sp. zn. III. ÚS 449/06, ve kterém soudce Jan Musil vyjádřil přesvědčení, že „*takto naznačená cesta „výjimečného nesankcionování“ je z ústavněprávního hlediska velice povážlivá a riskantní. Nejenom v oblasti „pravého“ trestního práva, nýbrž i v oblasti práva přestupkového je nutno respektovat pravidlo „nullus delictus, nulla poena sine previa lege“ (srov. čl. 39 Listiny), které požaduje, aby veškeré podmínky odpovědnosti za delikty byly stanoveny předem zákonem. Toto pravidlo platí i pro stanovení podmínek beztrestnosti - i ony musí být zákonem stanoveny zásadně obecně, pro všechny případy stejně. Zákonodárce tak činí např. pomocí institutů okolností vylučujících protiprávnost činu (viz např. § 28 až § 32 trestního zákoníku, § 2 odst. 2 přestupkového zákona) nebo upuštění od potrestání (viz např. § 46, § 47 trestního zákoníku, §*

pokračování

11 odst. 3 přestupkového zákona). Pokud by se připustilo, že v konkrétním případě je možno se od těchto obecných pravidel odchýlit a že je pouze věcí volné úvahy soudu či správního orgánu, zda sankce bude či nebude uložena, hrozí porušení ústavního principu rovnosti před zákonem (čl. 1, čl. 3 odst. 1 Listiny)“ (bod 15). Obdobně se k věci staví i právní nauka, podle níž „zcela problematicky bez dalšího zdůvodnění pak bylo pod čl. 15 odst. 1 podřazeno i přesvědčení o škodlivosti očkování (nález III. ÚS 449/06, část IV/a), a to i se závěrem, že se jedná o přesvědčení náboženské, vykonatelné ve smyslu čl. 16 odst. 1“ (WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. ASPI ID: KO_2_1993CZ, k čl. 15 odst. 1, třináctý odstavec).

[29] Na výše uvedeném závěru nemůže nic změnit, že dcera stěžovatelů je zdravé dítě, které s výjimkou preventivních vyšetření nevyžaduje zvláštní lékařskou péči. Odpadnutí povinnosti podrobit se povinnému očkování totiž zákon nekonstruuje pro případy, kdy se jedná o (jinak) zdravé dítě, nýbrž právě naopak pro případy, kdy je u daného dítěte naplněna hypotéza normy § 46 odst. 2 zákona o ochraně veřejného zdraví, tedy buď a) zjištění imunity vůči infekci anebo b) zjištění zdravotního stavu, který brání podání očkovací látky. V daném případě se však nejednalo o žádný z těchto případů, když ošetřující lékařkou nezletilá, MUDr. Z. A., nebyly takové důvody shledány a ani stěžovatelé žádné takové důvody neuvádějí. Stěžovatelé se omezují na tvrzení, že podmínky pro případné neprovedení očkování měly být zkoumány podrobněji, aniž by však blíže konkretizovali, jaká další vyšetření měla být provedena a zda jejich provedení požadovali, popř. jak bylo na takovou jejich žádost reagováno.

[30] Na povinnosti podrobit se povinnému očkování nemůže nic změnit ani preference homeopatické léčby či nedůvěra stěžovatelů v systém očkování v České republice. Pokud namítají, že lékaři neupozorňují rodiče na všechny možné následky očkování, pak toto tvrzení je třeba označit za neurčité, neboť stěžovatelé neuvádějí, jaké poučení postrádali nad rámec toho, které jim bylo lékaři poskytnuto. Pokud snad mělo být obsahem takového dodatečného poučení upozornění na (do jisté míry) zvýšené riziko autismu u dětí, u nichž bylo v minulosti provedeno povinné očkování, je třeba uvést, že již jen z obsáhlých vyjádření účastníků k této otázce je zřejmé, že takový následek není podložen relevantními zjištěními lékařské vědy, resp. že se jedná o poznatek sporný, který je předmětem disputací a na který se názory odborné veřejnosti liší. Je proto logické, že toto (domnělé) riziko není předmětem obecné poučovací povinnosti lékařů vůči pacientům, resp. jejich rodičům; toto (domnělé) riziko stejně tak nemůže samo o sobě vyústit v oprávnění odepřít povinné očkování, které představuje stěžejní opatření, zabráňující šíření infekčních onemocnění ohrožujících veřejné zdraví.

[31] Nejvyšší správní soud konstatuje, že přesvědčení stěžovatelů o možných negativních následcích povinného očkování nemůže být samo o sobě dostatečným podkladem pro vyvázání se z povinnosti uložené zákonem, a to ani pokud je zastáváno i částí odborné veřejnosti a posíleno profesními zkušenostmi stěžovatelky jako terapeutky pro pomoc dětem a dospělým postiženým autismem. Takovým důvodem nemůže být ani skutečnost, že v některých (výjimečných) případech se po provedení očkování může projevit prudká alergická reakce v podobě anafylaktického šoku, když stěžovatelé si byli zjevně vědomi jak tohoto rizika, tak i způsobu, jak na případný anafylaktický šok

reagovat. Zákonné povinnost podrobit se povinnému očkování se stěžovatelé nemohou zprostit zobecňujícím tvrzením, že jiní pacienti nemusí mít o tomto možném následku povědomost, neboť o něm nejsou ze strany lékařů řádně informováni. V této souvislosti lze podotknout, že povinné očkování, stejně jako velká část lékařských zákroků, může jistě za určitých okolností vést ke způsobení závažné újmy pacientovi. Úkolem lékařů i pacientů je ve vzájemné součinnosti takovým možným negativním následkům předcházet, samo jejich riziko však ještě nemůže být dostatečným důvodem pro neprovedení lékařského zákroku.

[32] Podstatná část argumentace stěžovatelů je věnována porovnání české právní úpravy s právní úpravou vybraných zemí, zejména Německa, Rakouska a Velké Británie, jakož i přesvědčením stěžovatelů o úrovni ochrany veřejného zdraví a práv dětí v těchto zemích. Tato argumentace se přímo netýká posouzení věci správními orgány a městským soudem, nýbrž vyjadřuje nesouhlas s tím, jak je povinné očkování zakotveno v českém právním řádu, a obhazuje změnu právní úpravy do budoucna (*de lege ferenda*). Polemika s obsahem právních norem, které jsou součástí účinného práva, však pojmově nemůže být předmětem soudního přezkumu rozhodnutí správního orgánu. Úvahy stěžovatelů by měly být směřovány k debatě mezi lékaři a zástupci navazujících profesí [mj. terapeutů, jakým je i stěžovatelka a)], a nikoli k soudům, které nejsou žádným způsobem povolány k hodnocení odborných otázek o dalším žádoucím vývoji právní úpravy. Rozhodnutí správních orgánů, která vycházela ze (současného) znění zákona a která byla podrobena soudnímu přezkumu v nyní projednávané věci, nelze považovat za nezákonná jen pro odlišný názor stěžovatelů na odbornou problematiku povinného očkování; přesvědčení stěžovatelů o nadbytečnosti povinného očkování nemůže být důvodem pro zproštění odpovědnosti za spáchání přestupku podle § 29 odst. 1 písm. f) zákona o přestupcích, tedy porušení zákazu nebo nesplnění povinnosti stanovené nebo uložené k předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění.

[33] Na výše uvedeném nemohl nic změnit ani výsledek řízení před rozšířeným senátem Nejvyššího správního soudu, vedeným pod sp. zn. 7 As 88/2011, neboť rozšířený senát v tomto řízení odmítl přehodnotit právní názor vyslovený ve výše uvedeném usnesení rozšířeného senátu ze dne 3. 4. 2012, č. j. 8 As 6/2011 – 120. Usnesením ze dne 23. 4. 2013, č. j. 7 As 88/2011-131, judikoval, že „*pokud je rozšířenému senátu Nejvyššího správního soudu předložena věc, v níž předkládající senát poukazuje na rozpor mezi dvěma právními názory vyjádřenými v rozhodnutích Nejvyššího správního soudu s tím, že se bez další argumentace přiklání k jednomu z nich, a pokud již rozšířený senát v jiné věci o tomto názorovém rozporu mezi uvedenými rozhodnutími pravomocně rozhodl a dosavadní judikaturu Nejvyššího správního soudu sjednotil, nejsou nadále splněny podmínky pro rozhodování rozšířeného senátu ve smyslu § 17 odst. 1 s. ř. s.*“

[34] Co do námitky, týkající se souladu právní úpravy § 46 zákona o ochraně veřejného zdraví s podmínkami omezení výkonu práv podle čl. 26 Úmluvy o lidských právech a biomedicině, v daném případě provedení základní sady povinného očkování bez souhlasu pacienta, resp. jeho zákonného zástupce, pak nezbyvá než odkázat na výše citovanou judikaturu Nejvyššího správního soudu a Ústavního, na kterou sami stěžovatelé v řízení opakovaně poukazovali (popř. s ní polemizovali) a v níž byla tato otázka opakovaně analyzována, přičemž nebyl shledán rozpor příslušných ustanovení zákona o ochraně

pokračování

veřejného zdraví s Úmluvou o lidských právech a biomedicíně, jakož ani s ústavním pořádkem České republiky.

III.

Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

[35] Na základě výše uvedených důvodů dospěl Nejvyšší správní soud po přezkoumání napadeného rozsudku Městského soudu v Praze, napadeného rozhodnutí žalovaného a další spisové dokumentace k závěru, že nebyl naplněn tvrzený důvod podání kasační stížnosti podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., za použití ustanovení § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s. Kasační stížnost proto není důvodná a Nejvyšší správní soud ji podle § 110 odst. 1 poslední věty s. ř. s. zamítl.

[36] O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud ve smyslu § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s ustanovením § 120 s. ř. s. tak, že vzhledem k tomu, že stěžovatelé neměli ve věci úspěch a žalovanému žádné důvodně vynaložené náklady řízení nad rámec jeho běžné činnosti nevznikly, žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 17. ledna 2014

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu